

پایش بازار

پویایی های بازار

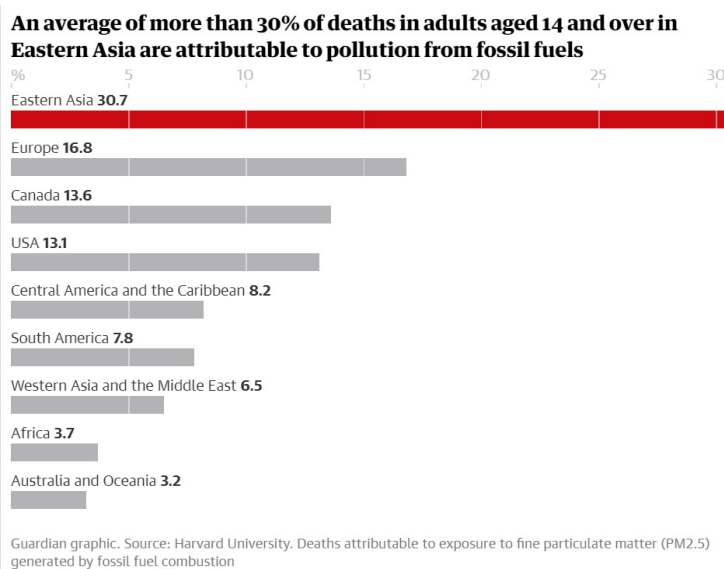
۱- قیمت های نفت در روزهای گذشته با کاهش روبرو شده و نهایتاً در عصر جمعه به ۶۱.۴۷ دلار هر بشکه رسیده و در کریدور ۶۰ دلار در پس از شیوع بیماری کوید-۱۹ باقی ماند. قیمت نفت وست تگزاس اینترمدییت نیز به ۵۸.۴۴ دلار هر بشکه رسید. اما قیمت های نفت همچنان در مقایسه با قیمت در سال قبل در همین روز بیشتر است. قیمت نفت پس از آن بالا رفت که اوپک پلاس مقدار کاهش تعهد شده خود را عملی کرد. اما سپس دبیرخانه اوپک و آژانس بین المللی انرژی هر دو نسبت به اضافه بودن عرضه در بازار هشدار دادند. اوپک پیش بینی می کند که در سال ۲۰۲۱ بصورت متوسط تنها ۵.۷۹ میلیون بشکه در روز به تقاضا اضافه شود. بخش حمل و نقل در جهان به اندازه مورد انتظار فعال نشد. در چین در تعطیلات سال نو قمری ۷۰ درصد کمتر از تعطیلات ۲۰۱۸ به مسافرت رفتند. البته همگان به رونق مسافرت هوایی در باقیمانده سال ۲۰۲۱ چشم دوخته اند.

تفسیر هفته

۲- اداره اطلاعات انرژی آمریکا پیش بینی خود از قیمت نفت در باقیمانده ماه های سال ۲۰۲۱ را تغییر داد. به نظر این اداره قیمت نفت برنت در ۲۰۲۱ بصورت متوسط ۵۳.۲۰ دلار و در ۲۰۲۲، ۵۵.۱۹ دلار هر بشکه خواهد بود. قیمت نفت تگزاس به ۵۰.۲۱ دلار در ۲۰۲۱ و ۵۱.۵۶ دلار هر بشکه در ۲۰۲۲ خواهد رسید. به عقیده این اداره در سه ماهه اول ۲۰۲۱ قیمت برنت در اطراف ۵۶ دلار خواهد بود و در سه فصل بعدی از ۵۲ دلار هر بشکه تجاوز نخواهد کرد. تغییر در پیش بینی این اداره پس از آن صورت گرفت که قیمت نفت در ماه ژانویه سال جاری بیشتر از اندازه سناریوهایی بود که در گذشته برای آن طراحی شده بود. تاکید اوپک پلاس بر ادامه کاهش در سال جاری و همچنین کم کردن یک میلیون بشکه در روز از تولید عربستان می تواند از دلایل بالا رفتن قیمت نفت باشد. کشف و ساخت تعداد بیشتری واکسن

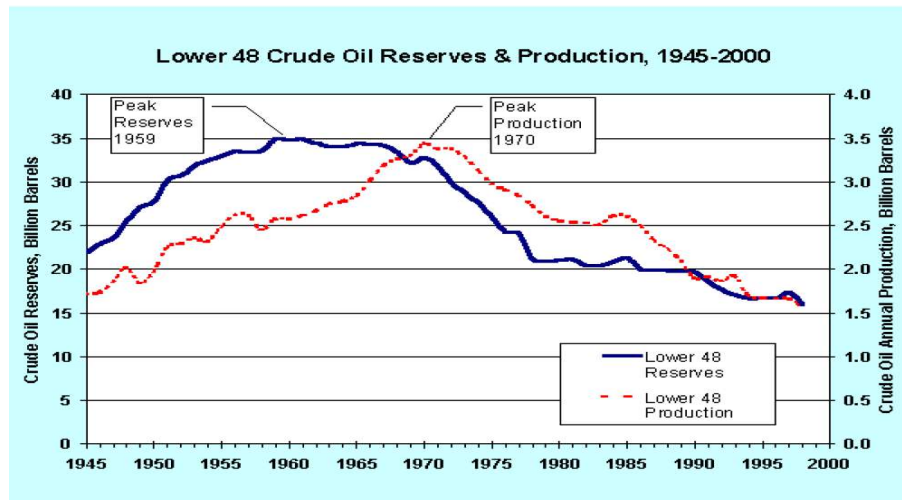
و توزیع آن در کشورهای مختلف، این نوید را می دهد که اقتصاد و بخصوص بخش حمل و نقل از رشد خوبی در ادامه سال برخوردار شود. مصرف کل جهان از سوخت های مایع شامل نفت خام و میعانات گازی در ماه ژانویه ۹۷.۷ میلیون بشکه در روز بوده است که از متوسط ۲۰۱۹، ۳.۵ میلیون بشکه در روز کمتر است. پیش بینی می شود که در ۲۰۲۲ این مقدار مجدداً به ۱۰۱.۲ میلیون بشکه در روز برسد.

۳- آلودگی ناشی از احتراق سوخت های فسیلی یکی از دغدغه های بزرگ در سطح جهانی است که سیاست گذاری انرژی به آن می پردازد. این آلودگی بیشتر در مصرف انرژی در بخش های تولید برق در نیروگاه ها، رفت و آمد خودروها، و گرمای ساختمان ها خود را نشان می دهد. پژوهش جدید نشان می دهد که از هر ۵ نفر، یک نفر بخاطر استنشاق هوای آلوده به گازهای گلخانه ای ناشی از سوخت های فسیلی فوت می کند. در مجموع در ۲۰۱۸ در سراسر جهان ۸.۷ میلیون نفر به دلیل آلودگی هوا ناشی از سوخت های فسیلی مانند زغال سنگ و نفت جان باخته اند. مطابق نمودار زیر سهم آسیای شرقی و بخصوص چین در این زمینه بیشتر از مناطقی مانند آمریکای جنوبی و آفریقا است.

۴- ذخائر جهانی انرژی انواع مختلفی هستند. آنها که بصورت مایع هستند عبارتند از سوخت های متعارف و غیر متعارف. سوخت های متعارف مایع عبارتند از نفت خام، میعانات همراه گاز و مایعات گازی (NGL). سوخت های غیرمتعارف عبارتند از نفت های فوق سنگین، ماسه های نفتی، نفت شیل و سوخت های زیستی (Biofuels). ذخائر نفت خام در برخی از نقاط جهان بصورت متمرکز وجود دارد. حوزه های نفتی بزرگ اولین منابعی بودند که بشر آنها را کشف نمود. می توان به صورت تخمینی گفت که حوزه های نفتی کشف شده در جهان حدود ۵۰۰۰ حوزه نفتی است. تولید نفت جهان را هم بصورت فرضی اگر ۱۰۰ میلیون بشکه در روز فرض کنیم، ۲۰ درصد از کل این تولید تنها از ۱۰ حوزه تولید می شود. ۵۰ درصد از تولید تنها از ۱۰۰ حوزه نفتی برداشت می شود. این ۱۰۰ حوزه نفتی سالها قبل کشف شده و عموماً از

دوره ماکزیمم استخراج آنها گذشته است. با توجه به این واقعیت که حوزه های نفتی پر بازده عموماً در دوره کاهش و پیری قرار دارند، این سؤال مطرح می شود که تا چه زمانی نفت خام می تواند به رشد تولید خود ادامه داده و از چه دوره ای دیگر تولید بیشتر امکان ندارد. هیوبرت کینگ یک زمین شناس آمریکایی در مورد نفت خام آمریکا محاسباتی را انجام داده و پیش بینی کرد که نفت خام آمریکا در فاصله ۱۹۶۵ تا ۱۹۷۰ به پیک تولید رسیده و پس از آن کاهش می یابد. این پیش بینی به تحقق پیوست و در ۴۸ ایالت آمریکا مانند نمودار زیر چنین شد. خلاصه نظریه او این بود که با توجه به این که منابع طبیعی محدود بوده و نرخ تولید آنها در سالهای اولیه به صورت نمایی افزایش می یابد، پس لاجرم یک نقطه بیشنیه و یا پیک خواهند داشت و پس از آن همزمان با پیرشدن مخزن، بصورت نمایی تولید آنها کاهش پیدا خواهد نمود.

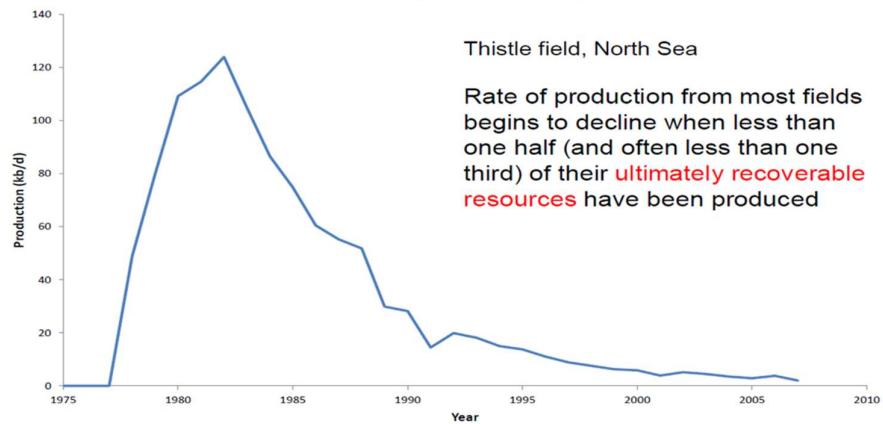

۵- در مورد جهان و هر کشور دیگری نیز چنین موردی را می شود بحث نمود. بحث پیک تولید نفت تابعی از روند تمام شدن ذخایر است. نفت، سوختی فسیلی است و در گذشته ای دور ظرف چند صد میلیون سال تشکیل شده است، پس با برداشت نخستین بشکه نفت، روند تهی شدن ذخایر آغاز شده و بحث تنها بر سر این است که منحنی مربوط به مصرف نفت تا چه اندازه و تا به کجا کشیده خواهد شد و نقطه پیک تولید کجا خواهد بود. اکتشاف نفت در سطح جهان در سال ۱۹۶۴ به اوج خود رسید. از آن پس تاکنون، روند اکتشاف سیری نزولی پیدا کرده است. در حال حاضر سقف تولید (برداشت از ذخایر) بسیار فراتر از میزان اکتشاف نفت است. به طور متوسط سالانه ۲۵ میلیارد بشکه نفت تولید و مصرف می شود، در حالی که تنها حدود ۷ میلیارد بشکه نفت جدید کشف گردیده و جایگزین نفت مصرف شده می شود. بر این اساس می توان گفت ذخایر نفتی کشف شده در سابق، به سرعت در حال مصرف است. تجربیات مناطق مختلف تولیدکننده نفت نیز فرا رسیدن اوج تولید پس از مرحله اوج اکتشاف را ثابت کرده است.

۶- می توان گفت که به واسطه پیشرفت تکنولوژی و افزایش تقاضا، امکان بهره برداری بهتر از منابع نفت غیرمعارف فراهم شده و در آینده بصورت گسترده خواهد شد. با این حال واقعیت این است که عرضه نفت

های غیرمتعارف با کندی بسیار صورت خواهد گرفت و علت آن این است که تولید این نوع نفت پرهزینه و استخراج آن دشوار است. بر مبنای نظریه اوج تولید گفته می‌شود هرگاه، نیمی از نفت قابل استخراج یک میدان نفتی، برداشت شود، تولید آن میدان به اوج خود خواهد رسید و پس از آن سیر نزولی پیدا خواهد کرد. همین بحث را می‌توان در ارتباط با ذخایر نفتی یک کشور و یا کل ذخایر نفتی جهان مطرح کرد. بر این اساس، به طور ساده می‌توان گفت هر زمان که در عرصه تولید، میزان برداشت از کل ذخایر نفت متعارف جهان، از مرز ۵۰ درصد فراتر رود، اوج تولید نفت در سطح جهان فرا خواهد رسید. شکل زیر بصورت مثال منحنی تولید یک حوزه نفتی در دریای شمال را نشان می‌دهد.

It is not about 'running out' – it is about 'peaking'

۷- آژانس بین‌المللی انرژی در گزارش مربوط به سال ۲۰۱۰ به بروز پدیده اوج تولید نفت متعارف جهان اذعان کرد. آژانس بین‌المللی انرژی خاطرنشان کرد که تولید نفت خام تا سال ۲۰۲۰ در محدوده ثابت ۶۸-۶۹ میلیون بشکه در روز قرار خواهد گرفت که این محدوده ثابت، کمتر از اوج تولید به میزان ۷۰ میلیون بشکه در روز است که در سال ۲۰۰۶ رقم خورد. اما می‌دانیم که تولید نفت در ۲۰۲۰ چیزی حدود ۹۸ میلیون بشکه بود. زیرا تولید مایعات گازی یا آن جی ال به همراه نفت شیل در این سالها بشدت افزایش یافت. پس نظریه پیک نفت با چند چالش جدید روبروست. اول تولید نفت های غیر متعارف که در سالهای اخیر مقدار آن قابل توجه است. اما می‌دانیم که تولید این گونه نفت به قیمت نفت خام در بازار و هزینه های آنها بستگی دارد. یعنی مثلا در کشوری مانند عراق، اگر قیمت نفت تا ۵ دلار هر بشکه پایین بیاید، تولید نفت زیبر همراه سود است. اما در کانادا هزینه نفت شیل در ایالت کالگری از ۴۰ دلار هر بشکه بیشتر است. دوم توجه ویژه مردم، دولت ها، سازمان های بین المللی به تغییر اقلیم باعث می شود که تولید نفت غیر متعارف همراه با محدودیت در آینده باشد، چرا که آلودگی های تولید این گونه نفت بر محیط زیست بیشتر از نفت متعارف است. سوم این که با روند رو به گسترش اکتشاف ذخائر گازی

و تولید انبوه از آنان، تولید مایعات گازی نیز در حال افزایش است که ممکن است پیک نفت را به تعویق اندازد. چهارم در مورد تولید اوپک پیش بینی می شود که ارتقاء سطح تکنولوژی، تولید آنها افزایش یافته و سهم آن از تولید جهانی از ۳۳ درصد مجدداً به ۵۲ درصد برسد. به گفته آژانس، تولید نفت کشورهای غیر اوپک تا سال ۲۰۲۵ ثابت باقی خواهد ماند و افزایش تولید مایعات گازی (NGLs) و نفت غیرمتعارف این کشورها، تا حدودی افت تولید نفت خام مرسوم را جبران خواهد کرد. اما پس از ۲۰۲۵، تولید نفت توسط غیر اوپک کاهش خواهد یافت. تولید نفت آمریکا در ۲۰۲۱ به پیش بینی اداره اطلاعات انرژی آمریکا ۱۱ میلیون بشکه در روز خواهد بود که نیمی از آن از نفت شیل است. آژانس در ادامه درباره افزایش وابستگی جهان به شمار اندکی از تولیدکنندگان نفت خام و افزایش توان تأثیرگذاری آنها روی قیمت نفت خام ابراز نگرانی کرده است.

- ۸- امروزه در تحلیل‌ها درباره شرایط تولید و بهای نفت در بازار، دودسته از کارشناسان به طور معمول مقابل هم قرار می گیرند. در یک سو اقتصاددانان و هواداران فنآوری قرار دارند که بیشتر بر عوامل اقتصادی و تکنولوژیکی در تولید و شرایط بازار نفت تکیه دارند. از نظر این گروه، تولید نفت تابع عوامل قیمتی و تکنولوژیکی است و افزایش بهای نفت، به طور طبیعی زمینه افزایش تولید از منابع متعارف و غیرمتعارف را فراهم خواهد کرد و تقاضای آتی پوشش داده خواهد شد. در حالی که هواداران نظریه اوج تولید، بر این باورند که نفت غیرمتعارف نمی تواند کاهش تولید نفت متعارف را جبران کند و دنیا در آستانه بحران انرژی قرار گرفته است. در این حال افزایش شدید بهای نفت گریزناپذیر است.
- ۹- و نکته آخر این که ایران فرصت چندانی برای توسعه ذخائر نفتی خود و تبدیل آن به عدد قابل توجه در رشد اقتصادی ندارد.